

betűtípus: TÓTH TÁRIA

betűtípus IDEJE: 1976.

TART.: MÉPRADI ÖSSZEFÜGGÉSEK CSOKONYAUISOMTA
KÖZSÉG BEN

29 lap

Földrajzi mutató: CSOKONYAUISOMTA

számkutató: XXXIII, 1,

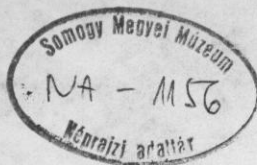
PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRRA'S

ÁTVEZETVE AZ EGYSÉGES LTK. 3591 -es TÉTELE ALÓL

Tóth László IV/6.
Táncos M. János
Csokonyay Anita

Néprajzi összefüggések községünkben és környezetében

Adatlap 3591/1977.
VII/5/10.

A kérdőív a Somogy megyei Múzeumok Igazgatósága néprajzi sorozatának előkészítését szolgálja. A több kötetes sorozat a megye néprajzának alapvető összefüggéseit kívánja bemutatni, s a táji néprajzi kulturális csoportokat körülhatárolni, mindezek történeti tagolódását is jelezni.

Somogy jelentős önkéntes néprajzi gyűjtőgárdával rendelkezik, mely az elmúlt 10 év alatt egyre nagyobb segítséget nyújtott a tudományos fel-táró munkában. /helynévgyűjtés, tematikus gyűjtések, település, épít-kezés, lakáskultúra, szakrális emlékek, gyermekjátékok, pásztorélet, temetkezés és gyász néprajza, katonadalok/.

A következő években is számítunk a megyében folyó néprajzi kutatásokban önkéntes munkatársaink segítségére, de már azzal a céllal is, hogy együttműködésünk eredményeként megfelelő összefoglaló kézikönyvet kap-janak kézhez a Somogy néprajza c. sorozattal.

Jelen kérdéscsoport-összeállításunkban számos jelentős összefüggést fag-gatunk, lényeges feltevések igazolását vagy tagadását várjuk, mintegy hangosan gondolkozunk és vitatkozunk. Akit érdekel és velünk együtt iz-gat megyénk népének múltja, jelenének gyökerei, s a mi tevékenységünk-ben szívesen részt vállal, egy-egy községben e kérdőív lelkiismeretes kitöltésével nagy mértékben előremozdítja eredményeinket. A kérdőív ki-töltése lesz az egyik néprajzi pályázati tétel 1975/76-tól. 1000 Ft. körüli díjösszeget lehet vele nyerni. Több község feldolgozása esetén több díjat is!

A községek kiválasztásánál az eredményesség érdekében vegyük figyelembe a Megyei Múzeum javaslatát, de a javasolt községeken kívüli helységek feldolgozását is elfogadjuk.

Lesznek témák, amelyeknél 3-4 adatközlő megkérdezése is elegendő, mások-nál több is kell, s a megfelelő adatközlő kiválasztása esetleg gondot okozhat /búcsúk, vásárok, iparosok kérdése, hiedelem, szokásanyag/. A munkákat három példányban kérjük!

Fokozott figyelmet fordítsunk az időbeli változásokra, az egyes társa-dalmi rétegek, vallási csoportok közötti különbözőségekre, községek egymásközötti kapcsolataira, kisebb és nagyobb táji összefüggésekre.

Kaposvár, 1975. november 3.

Dr. Knézy Judit
múzeológus

Áru- és cserekereskedelmi kapcsolatok

I. E l a d á s

az első világháború előtt, s a két világháború között.

A két időszak feltüntetése szükséges, amennyiben eltérés van, különösen Dél-Somogy területén az országhatár megváltoztatásával.

1./ Milyen piacokra hordták

a/ gabonát, kukoricát

b/ burgonyát

c/ bort, gyümölcsöt, diót, mákot, gesztenyét

d/ lent, kendert, gyapjút, vásznat

e/ tejterméket

f/ baromfit, tojást

g/ egyéb

2./ Milyen vásárookra jártak eladni, venni

a/ lovat

b/ marhát, borjút, hizlalt marhát

c/ disznót, süldőt

d/ birkát, kecskét

3./ Főképp minek eladásából szereztek pénzt a gazdák?
miből a gazdaasszonyok? Részletezzük!

4./ Milyen felvásárlók, honnan és mióta járták a falut?
/pl. tyukászok, gyógynövénygyűjtők, állatkereskedők, stb./

Milyen begyűjtők alakultak a községben a két világháború között
és mikor? /tejszövetkezet/

5./ Élt-e a községben olyan jelentősebb iparos, aki más községek
lakóinak is dolgozott?

a/ Soroljuk fel:

b/ Milyen körzetben árusítottak?

c/ Milyen piacokra, vásárookra jártak a megyében, a megyén kívül,
országhatáron kívül /pl. I. vh. előtt Horvátország/ az iparosok?

5

Áru- és cserekereskedelmi kapcsolatok

II. B e s z e r z é s

1./ Más vidékről milyen árusok jártak a községbe

a/ más országrészből /üveges, vásznas, gyolcsostót, szegkovács, cseregő- és kolompöntő illetve pörgőkészítő kovács, paprika-árusok, hagymaárus, fazekas, korsós, vándorárus, bicskás/,

b/ a környékről /teknővájó cigány, gyógynövény-áruló füves asszony, cserépedénykészítő, fonott-edénykészítő, kosaras, favilla illetve szerszámnyél készítő/

2./ Hol szerezte be bútort, széket, ládát, női kontyot, ékszert, kékfestő anyagot, szűrte, bundát, csizmát kalapot, bőrtarisznyát, szőrtarisznyát, üvegárut, kályhát?

3./ Mikor volt a községben és környékén vásár?

Itt mit szereztek be? És mit adtak el?

Felekezeti különbségek a táplálkozásban

1./ Milyen böjtös ételeket fogyasztottak leginkább az első világháboru előtt? Irjuk le részletesen.

2./ Szokásban volt-e böjt alkalmával? Huzzuk alá az igen vagy a nemet.

a/ vajjal főzni	igen	nem
b/ tökmagolajjal főzni	igen	nem
c/ rántás helyett tejfölös, lisztes, vagy vajas habarást készíteni a levesbe	igen	nem
d/ a halat olajon vagy vajon sütni?	igen	nem

3./ Melyek - felekezetenként - a legfontosabb böjti napok?

4./ Nem böjti napokon is szokás volt-e pl. szegényebbeknél

a/ tökmagolajjal, vajjal főzni?	igen	nem
b/ többféle habart és nem rántással izesített levest készíteni?	igen	nem
c/ gyakran halat fogyasztani?	igen	nem

5

Áru- és cserekereskedelmi kapcsolatok

II. B e s z e r z é s

1./ Más vidékről milyen árusok jártak a községbe

a/ más országrészből /üveges, vásznas, gyolcsostót, szegkovács, cseregő- és kolompöntő illetve pörgőkészítő kovács, paprika-árusok, hagymaárus, fazekas, korsós, vándorárus, bicskás/

b/ a környékről /teknővájó cigány, gyógynövény-áruló füves asszony, cserépedénykészítő, fonott-edénykészítő, kosaras, favilla illetve szerszámnyél készítő/

2./ Hol szerezte be bútort, széket, ládát, női kontyot, ékszert, kékfestő anyagot, szűrt, bundát, csizmát kalapot, bőrtarisznyát, szőrtarisznyát, üvegárut, kályhát?

3./ Mikor volt a községben és környékén vásár?

Itt mit szereztek be? És mit adtak el?

S.

Felekezeti különbségek a katolikusok, reformátusok lakás-kultúrájában
a századfordulón.

1./ Milyen - a vallásra utaló, azzal kapcsolatos - szoba, konyha, stb. berendezési tárgyak, bútorok voltak a községben ismeretesek?

Melyik milyen vallással kapcsolatos? Hol volt a hagyományos helye?

a/ üvegre festett képek, szenteket ábrázoló olajnyomatok, nyomtatványok. Ezek kiket ábrázolhák?

b/ búcsúi kálváriák viaszfigurákkal, üvegbura alatt

c/ Gyüdi Mária kép viasz szoborral

d/ zenélő képek, zenélő képes órák, feszületek, talpas kereszték

e/ búcsúi kegytárgyak, színes üvegpoharak, diszes gyertyatartók

f/ házi áldás, diszes bibliaidézetek "aranymondások"

g/ hazafias képek

h/ egyéb

2./ Milyen vallási jellegű tárgyakat helyeztek el

a/ két utcai ablak között álló sifonéron, ládán és fölötte a falon /üvegtárgyak, családi fényképek, kegytárgyak, szentképek, tükör, háziáldás/

b/ az ágyak fölé /szentképek, esküvői képek, hazafias képek/

c/ a bejárat mellé

d/ másutt a szobában, v. konyhában

e/ pincei szobában

B ú c s ú k

1./ Milyen vallási csoportokra oszlik a község?

2./ Milyen búcsúkra jártak el a katolikusok?

a/ családonként

b/ csoportosan a község többi lakóival

c/ más községek lakóival együtt

d/ hova jártak el gyalog, processióval

e/ milyen öltözékben mentek,

milyen búcsús jelvényeik voltak?

3./ Mit szoktak ajándékba hozni a búcsúról?

a/ milyen kegytárgyakat

b/ milyen búcsúfiát - asszonynak, embernek,
fiúnak, kislánynak?

c/ búcsúba utra milyen ételeket és miben vittek?

4./ Reformátusok mikortól vesznek részt a katolikusok szervezte
búcsún?

Más községekbe is eljárnak?

A. 2. és 3. kérdésekre részletes leírásokat kérünk.

4

Felekezeti különbségek a viseletben a XX. század elején

- emlékezésanyag, meglévő darabok, régi fényképek alapján -

1./ A község különböző felekezetű asszonyainak viseletében milyen különbségek voltak? Vegyük figyelembe a vagyoni tagozódást is.

a/ konty, fejrevaló, általában
fejviselet

b/ hajviselet

c/ szoknya, vállkendő, blúz anyaga
vagy színessége

d/ kisbunda, kacabajkó /felső kabát/
színe, szabása, formája, díszítése

e/ egyéb

2./ A község különböző felekezetű férfiainak viseletében megmutatkozó eltérések jellemzése, leírása:

a/ mellény anyaga, szabása, díszítése

b/ dolmány /kis kabát/ anyaga, szabása, díszítése

c/ szür vagy a bunda szabása, színe, díszítettsége

d/ fejjedők, kalap különbségei

e/ egyéb.

A kérdésekre részletes leírásokat kérünk lehetőleg magyarázó rajzokkal vagy fotóval. A még fellelhető darabok tulajdonosainak címét, nevét kérjük feltüntetni. Ha nem állnának rendelkezésre megfelelő darabok, régi fényképek vizsgálata szükséges. Amennyiben egy községen belül csak egyféle felekezet volt, úgy kérjük annak megjegyzését és a kért ruhadarabok leírását. Ha a környező községek között van más felekezetű, úgy avval hasonlítsuk össze kutatott falunk anyagát.

É p i t k e z é s

Emlékezet szerint

1. Melyek a község legrégebbi paraszti lakó- és gazdasági épületei?
2. Vannak-e mestergerendájukon, homlokzatukon 1870 előtti évszámot viselő favázás, esetleg zsupptetejű lakóházak? Melyek ezek? /utca, házszám, tulajdonos/
3. Milyen felrakási módok voltak a századfordulón a legáltalánosabbak?

	lakóháznál	pajtánál	istállónál	pincénél
a/ favázás, sövényfonásos				
b/ favázás, karók közé rakott un. "fecskerakásos"				
c/ boronafal				
d/ vertfal				
e/ vályogtégla				

4. Ismerik-e a következő szavakat és mit jelentenek?

- a/ szelemengerenda
- b/ ollóágas
- c/ ragfa
- d/ ágasfa
- e/ szalufa

5. Melyik lakóház lehetett az első téglából épült a községből?

Mikor?

6. Melyik volt az első szabadkéményes lakóház?

Az első szabadkémények égetett vagy csak szárított téglából épültek?

Melyik években?

7. A századfordulón szabadkéményes konyha, vagy füstökonyha volt-e több a községben?

9.

Település

1. Emlékeznek arra, hogy a község belterületén kívül különálló pajták, vagy istállók, illetve mindektől voltak a község határában?

a/ egyesével vagy csoportosan voltak

2. Volt-e a község belterületén nagyobb rendezés emlékenyaggal, családi iratokkal bizonyíthatóan

a/ a reform-korban

b/ vagy az 1850-60-as években

c/ van-e a községben olyan beltelek, mely jobbágykori állapotát, méretét, határait őrzi?

d/ van-e olyan lakóház, pajta, istálló, szőlőbeli pince, mely még - évszámmal, vagy más dokumentummal bizonyíthatóan - a jobbágykorban épült? /+/
} nem emlékszem

e/ van-e a községben olyan beltelek, melyen több régi lakóház helyezkedik el a hozzájuk tartozó egykori gazdasági épülettel? /+/
} nem emlékszem

3. Elkülönült-e a községben egyes társadalmi rétegek település része

a/ nemesek fundusa

b/ módosabb parasztok lakótelkei

c/ summások, kisföldüek falurésze

d/ iparosok falurésze

/+/
A kérdéses telkek, épületek pontos címét, tulajdonosát kérjük feltüntetni.

Milyen szőlőfajtákat ismertek?

Ezek mikor voltak általánosan ismertek?

Emlékeznek-e a következő nevű szőlőkre?

Leírás	Termesztés ideje	utolsó évei
Kéknyelű		
Gilicelábu v. kolontár		
Somszőlő		
Szigeti		
Sárfehér		
Juhfarku		
Fehér Bálint		
Budai zöld		
Zöld-fehér		
Rák-szőlő		
Vadfekete v. csókaszőlő		
Piros bákör		
Fekete góhér szőlő		
Fürjmony v. törökbajor		
Kékkuti bajor		
<u>Tulipiros v. vörös dinka</u>		
Kadarka		
Kecskecsöcsü		
<u>Ökörszemű /szilvaszemű/</u>		
Otello		
Izabella		
Fekete noha		
Fehér delavera		
Piros delavera		
Saszla		
Magántermő		
Mézes		

Milyen almafajtákra emlékeznek?

Melyek voltak a legrégebb helyi "hazai" fajták?

Melyek újabbak és mikortól?

Hallottak-e a következő almafajtákról? Melyik milyen színű, ízű, mikorri érésű?

Tökalma v. fehér pogácsaalma, láncsöcsü, szörcsike alma, pogácsa alma /piros/, masánszki, nyári alma, szentiványi alma, karikós édesalma, husvéti rozmaring, tengelitik alma, aranpálma, kanizsai alma, párizs alma, birsalma.

Egyéb.

Melyik fajtákat aszalták?

Milyen körtétet ismertek?

Melyek voltak a legrégebb helyi fajták?

Melyek újabbak és mikortól?

Hallottak-e a következő körtefajtákról? Irják le színét, ízét, érési idejét.

Macskafejű vagy zsömlekörte, lappantós vagy leffentyus, árpás, hébér vagy bárányfarku körte, szögfükörte, téli körte, császárkörte, Vilmoskörte, Sándor-körte,

Egyéb:

Melyik fajtát aszalták?

Milyen szilvefajtákat ismertek?

Melyek voltak a régi, és melyek az újabb fajták?

Ismerték-e a következő elnevezésű fajtákat?

"aprósziva" /rózsaszín és fekete, nem magvaváló/,

hosszi sziva

sárga sziva

Milyen barackfélét ismertek?

/sáfránboroc, sárgaboroc, vérboroc, rózsaboroc, fehér boroc, kajszli,
francia boroc/

Melyek a régi fajták?

Milyen meggyfajták voltak a leggyakoribbak?

/fekete mogy, cigánmogy, hólagos mogy/

Milyen cseresznyefajtákat fogyasztottak leginkább?

/májusi, ropogós, hólagos/

Milyen répafélét ismertek? /helyi elnevezéssel/

Melyiket miként használták fel táplálkozásra 1900-1920 között?

Burgundi répa

Karórépa

Kerékrépa

Sárgarépa

Paszternák, paszternác

Fehérrépa

Mióta termelnek paradicsomot?

Tartósítják-e rostán átnyomva, cseréptepsibe öntve és kemencében
keményre megszáritva?

Mióta főzik be üvegekbe?

Milyen babfajtákat ismertek? /"borsó"/ Melyik milyen növésű, milyen külsejű?

Köztesnek vagy önállóan vetik?

Szőlő közé vetették-e?

a./ "Guggos" növésű /"fehér, vajborsó, sárga borsó, gömbölkü, cifraborsó vagy kataborsó"/

b./ Futóborsó - /szajhaborsó, lapos borsó, fehér borsó, békahátu stb./

T e j , t e j t e r m é k e k

1./ Hogyan nevezték az édes tej tetején összegyűlt zsiradékot?
/tejföl, tejszín/

2./ Milyen edényben alvasztották a tejet?
/tál, tejesfazék, sajtár/

3./ Készítettek-e a/ füstölt túrót? /Hogyan?/

b/ keserü túrót? /diólevéllel/

4./ Mennyire kell megaludnia a tejnek: lukacsosra, szivacsosra ~~szavó-~~
tól teljesen elválóra v. lágyra /"toplós, májas"/ kenhető,

a/ túróhoz /rétesre, tésztára, palacsintára/

b/ aludt tej fogyasztásához

c/ füstölt túróhoz

d/ keserü túróhoz

e/ hány napig altatták télen, nyáron

5./ Ismerik-e a következő kifejezéseket:

a/ szerdék

b/ aggot tej

c/ vert tej

d/ megszugorodik a tej

- 6./ Füstölt túrót használtak-e megreszelve tésztára, vagy friss túróval keverve?
- 7./ Fogyasztottak-e kemencében piritott túrót?
- 8./ Készítettek-e savóból is levest? Mi ennek a neve /habarék, katra-bonca/, kudari, gudari?
- 9./ Készítettek-e házilag sajtot? Hogyan állították elő?
 - a/ tehéntejből
 - b/ júhtejből
 - c/ házilag készült-e az oltó is?
 - d/ csak saját használatra vagy eladásra is?
- 10./ Általános volt-e a két világháború között a vajköpülés?
 - a/ az egész faluban
 - b/ csak katolikusoknál
 - c/ Cserép vagy faköpülő volt az elterjedtebb?

S e r t é s f e l d o l g o z á s

1. Pörkölték vagy forrázták a századfordulón a disznó bőrét?
2. Hasonfekve vagy hátonfekve /ill. függesztve/ darabolták-e a disznót?
3. Volt-e bontószék minden családnál, /csak egyeseknél/ vagy földön "zsuppra ültetve" bontották a századfordulón?
4. Volt-e külön elnevezése a disznóbontást végző személynek? /bontó, disznóbontó, vagy böllér/. Vagy maga a gazda végezte a bontást?
5. Él-e annak az emléke, hogy valamikor pásztort kértek fel a disznó bontására?
6. Milyen testrészek elnevezésére emlékeznek, melyik mit jelent?

/sódarab, láb, sunka, csánk, comb, top, takarója, szalonna, hát vagy zsirszalonna, oldalszalonna, hasaalla, bürkéje, pásztorpecsenyéje, fehérpecsenye, hosszúpecsenye, orgya, fősőfej, álla vagy alsófej,

torka, alla-torka, ód alas, csigánya, lepicka vagy lapicka, vese, bélzsir, tüdő, máj, sziv, nyúl ahúsa, háj, hájkebél, fejcsont, fejbőr, véri, pacal, katakönyeke,
Óra, szöme, foga, nyelve, torka, füle lépi, malactartója, töki vagy monya, vaszorája, hólaggya, meleggyürüje, farka.

7. Füstölték-e a hájat? Vagy kiolvasztották zsirnak? Kocsitengely kenésére használták-e?
8. A századfordulón mely testrészeket füstölték?
9. Mely testrészeket főzték hamarosan meg, vagy lesózva?
10. Hogyan dolgozták fel a szalonnát tartós tárolásra? és melyik szalonnarészt?
 - a/ zsirnak felolvasztották? Mekkora darabokra vágták?
 - b/ füstölték?
 - c/ sózták?
 - d/ kövesztették?
 - e/ kövesztették, vëndőbe tették és zsirral leöntötték?
11. Mióta készitene k lesütött húst?
12. Mit töltöttek a disznó vékonybelébe?
 - a/ zsiros hagymás hajdina, kukorica lisztet. Ennek neve pl. lisztes csurka, tyurka,
 - b/ véres, zsiros kását,
 - c/ husaprólékot fűszerekkel, /paprika, fokhagyma, stb./
13. Készitettek-e májeshurkát? Mikor terjedt el?
14. Kérünk részletes leirást a liszteshurka, véreshurka, kolbász készítéséről: mi kerül bele, milyen fűszerekkel izesítik?

15. Ismerik-e a gömböc kifejezést? Mit jelent?
a/ a gyomort, vagy a katakönyökét, vastagbél vége, kövesztőlében főtt kásával megtöltött ételt,
b/ a gyomort kövesztett bürkével, hussal, szalonnával, esetleg májjal, vesével megtöltve, mindez füstölve.
16. Főztek-e levest a disznóölési kövesztőléből?
Mi ennek a neve? Gornyasztó, gornyadó.
17. Hívták-e pecsönyének a nyárson sült szalonnát?
18. Mikor kezdtek rántott húst, fasírtot készíteni, kinek a lakodalmán volt először?
19. Tartósították-e a disznóhoz hasonló módon a borjúhúst?
Vegyítették-e a kolbászban vadhússal a húsaprólékot?
20. Általános volt-e a községben a birkahus fogyasztása?

Házasságkötések - anyakönyvek vizsgálata alapján. /+/

A kiválasztott községekhez meg kell nézni annak a plebániának anyakönyveit, melyhez tartozott a XVIII-XIX. században. A házassági kapcsolatok feltárására három időmetszetben loo-loo adat szükséges. Saját falujabeli-jeésmás falubelivel kötött házasságok aránya szükséges.

1./ Házassági kapcsolatok %-os megoszlása loo adat alapján egy plebániához tartozó községekben:

saját falubelivel /endogámia/, más falubelivel /exogámia/ kötött házasságok, községenként sorravéve

a/ 1780-1810 között 1-2 évben	endogámia 95%	exogámia 10%
b/ 1840-1850 között "	11- 90%	11- 10%
c/ 1900-1910 között "	11- 85%	11- 15%

2./ Házasságkötések időpontja a fenti három időmetszetben 2-3 év adatait figyelembe véve /pl. 1781-83, 1840-42, 1908-10/

a/ melyik hónapban, hány házasság kötöttetett? —

b/ milyen koru a legtöbb házasságkötés?

félti : 23-28
cs" : 17-18-24

3./ Községeken belül tapasztalható elkülönülések?

a/ emlékeznek-e arra, hogy egy községen belül voltak-e olyan falurészek, amelyek egymás között nem házasodtak?

Ennek oka: gazdasági, vallási, egyéb?

b/ Mely községekben jelentett gazdasági emelkedést a férjhezmenés, vagy vónak menés?

/+/
Az első két pont adatainak megválasztásához annak a plebániának vagy parókiának az anyakönyvét kell megnézni, amelyhez a XVIII-XIX. században tartozott. A vizsgálat egyben azokra a községekre, pusztákra is kiterjed, melyekkel a község kapcsolatot tartott házasságkötések révén.

2. v. 1783

Jan : 12
Feb : 3
Már : 1

1840-50

Jan :

20. Hón

1900-1010

Jan

N é v a d á s

1./ Keresztnév, Négyakoriság keresztelő anyakönyvek alapján katolikus, református, evangélikus lakosságnál 100 adat alapján három időmet-szetben férfiaknál és nőknél

- a/ 1780 - 1810 között 1-2 évben *János, József, Vendel, n.: Mária, Rozália*
 b/ 1840 - 1850 között " *Imre, Antal, János, n.: Anna, Anna*
 c/ 1910 - 1920 között " *János, Mária*

2./ Melyek voltak a községben a keresztnevéadás szokásai?
 /emlékezet szerint/

	első szülött	másodszülött	a többenél
a/ apja vagy anyja nevééről			
b/ nagyszülei nevééről			
c/ keresztszüleiről			
d/ naptári időpont szerint a születéshez közeleső névnap választása			
e/ bibliai név /mely vallásnál/			
f/ szentek neveiről /mely vallásnál/			
g/ egyéb			

H a l á l o k a i

Anyakönyvi bejegyzések alapján /parókiákon, plebánián/ három év kiválasztásával kérünk felsorolást /általában 1820 után jelzik a halál okait/

- a/ 1820-as évekből egy évben *sem történt a halál okait*
 b/ 1840 körül " *—*
 c/ 1900 körül " *—*
 d/ bejegyzések az anyakönyvben vagy más egyházi iratban járványokra vonatkozóan:

ny. dy. vesztőbetegség, agyszor, tüdőgyulladás, talcsot, influenza, megfázás, kanyar, botanellus

T e m e t ő h e l y e , r é s z e i , b e o s z t á s a

- 1./ Él-e annak emléke, hogy valamikor a temető a község belterületén, vagy éppen a templom körül volt?
- 2./ Van-e jelenleg több temető a község határában?
 - a/ Ezek milyen korúak?
 - b/ Magaslaton, kiemelkedésen helyezkednek-e el?
 - c/ Milyen tájolásuk a sírok?
- 3./ A különböző felekezetűeknek külön temetője vagy külön temetőrésze volt-e?
- 4./ Voltak-e a temetőben un. főhelyek? Melyek ezek?

Kik temetkeztek ide? /jómódu vagy őslakós családok, nemesek, előljárók, vagy akik meg tudják fizetni/?
- 5./ Volt-e olyan törekvés, hogy egy családhoz, egy rokonsághoz tartozók egymáshoz közel meghatározott rendben temetkeztek?
- 6./ Volt-e a gyermekeknek külön temetőrésze?
- 7./ Hova temették a falu szegényeit, öngyilkosokat?
- 8./ Mivel kerítették a temetőt /árok, lycium, orgonabokrok, gyertyánsor, stb./
- 9./ Temetkeztek-e a temetőn kívül is?
- 10./ Voltak-e a temetőben gyümölcsfák? Milyen fát szoktak ültetni a halott lábához? /akác, ecetfa, bálványfa, szomorufüz, istenfa/.
- 11./ Milyen virágokat szoktak a sírra ültetni?
- 12./ Vannak-e a temetőben különálló szobrok, corpuszok, milyen régiek?

S i r j e l , s i r

1./ Milyen sirjeleket ismernek?

Rajzoljuk le méretek megadásával a legfontosabb formákat és díszítéseket.

a/ Hogyan nevezik a halott feje fölé tett jelet?

/sirkereszt, kereszt, fejfa, gombfa, fondor, sirkő, stb./

b/ Volt-e különbség a férfi és nő sirjele között?

/kérjük lerajzolni, vagy lefotózni!/
/

c/ Milyen sirjele volt a gyermekeknek? Kisebb-e mint a felnőtteké, vagy ugyanakkora? Megkülönböztették-e, hogy fiúé, vagy lányé?

d/ Milyen elnevezései vannak a sirjel részeinek?

e/ Irtak-e, véstek-e olyan jeleket a fejfába, sirkeresztre, mely a halott egykori foglalkozására utal?

f/ Ismeretesek-e hosszabb verses feliratok, a fejfán sirjelen?

g/ Festették-e a sirjeleket- fejfát, sirkeresztet?

h/ Emlékeznek-e arra, hogy a koporsót valamilyen színűre befestették volna?

2./ Milyennek kellett a sirhant formájának lenni?

Rajzoljuk le méretekkel. Volt-e különbség másféle felekezetűek sirhantjai között?

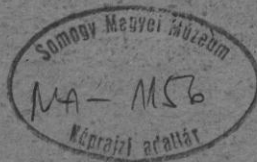
3./ Emlékeznek-e arra, hogy korábban nem szívesen tetettek sirkövet, féltek attól, hogy azt hurcolja a halott a tulvilágon?

4./ Tettek-e a koporsóba örömvirágot?

5./ Kik ásták a sirt, volt-e ünnepélyes hivatás erre a munkára?

6./ Ástak-e házaspár esetén vagy közeli családtagoknál jobbra vagy balra mellékgödört /kadar, gadar/ a sirba, hogy elférjen egymás mellett két koporsó?

Adattár: 3591/1977

51-32

VII/5/9

Honismeret
Csongrád megye
Céklés Pálosa D. / B

Fogy. ár. Ft 1.80

Árn és kéresekedelmi kapcsolatok

I. Eladás

- 1.) a, hatóni röstök: hetipiacra Bars, Nagyatád
b, ————— Babócsa
c, hetipiacra
d, lea-kezes: naplót ártásiglet - csoportos
e, hetipiac, tejét a tejvárosokba
f, hetipiac
tejleves, karamelit és tojást a közeli városok
hozatala hatáskör az ártásiglet.

- 2.) a, országos állatorvosi: a megye összegyűjtött
hátszeleten egy konzervatíván és volt,
b, országos állatorvosi.
Hirtelt másként a hatóni elöt hirtelt
eladás után ártásiglet.
c, állatorvosi
d, - # hátszeleten nem tejléteket eladásra
hirtelt.

- 3.) gazdasági: tejleves, tojás, karamelit
gazdasági: lo, karamelit, tejet és termék
eladásra hatáskör ártásiglet.

- b, # két hatóni röstök kunteleporól jártak
konzervatíván tejléteket.

Bejny'jto' a 30-as évszázad alaktalán:

- Helyi övezet, - Állami övezet

5.1 az asztalosok: Deák István

Nyári Gyula

kötélgyártó: Tormáki József

gátlómester: Guera György

szabó: Csordás József - magyarszabó

kalapos: Buttráki József: utóda B. Örs

lakatos, id. Széld lakos: a házilag

nehé volt először fűgát-motornal
hajtott estergépe.

cipész: Nagy István, Zalkányi

1. az idősebb felül országos vásáron is
: heti piacra hozták a díjakat

2. az idősebb: Szegecs, Batócsa, Darány,
Bacs, Magyatal, Csurgó

Tormáki kötélgépző és Buttráki kalapos
mester, valamint Csordás szabó mester
jártak korábban, legutóbb
kötés.

II. Bekerítés

1. az - faszarv. gőlönc

- vöröses Erdélyből

- kőszabó / Borsánál jött: kőszabó

3. zsetris, zsetlánc, elvser, tarcz

1.) korona: talárai cigányok és koronás
- fekanóvóp' edény

2.) lútvost: helyi asztalos mesterség
szeláket: -" + vándorló néreszel
nagyatádi Hoffmannal

lakóit: - asztalosnál

néi kontyot: - vándorban

ekszert: - vándorban, - konyhároltal,
- élmezőstől a városban

kekkefestőanyagot: - Piskler kekkefestőtől
Bacsán, - Durgó keré-
dőtől Nagyatádon

szűt: - "Műskészítő" mesterség

A kössegen nem hordták edgyta, a koron-
osdgi meok vették csak a köselten.

csizma - kalap: - vándorban, - helyi iparosok
rendelőre.

történiszajt: - vándorban

szűtészajt: - vándorban műskészítőnél

úvegőnt: - boltokban

kalypka: legyött helyen féglakól szűt
szarkelt - fűthely - volt a szűtőben. A
vándorban nemis - eserep - kalypka.

3. Városi Crochorgánizáció

4.

Tarvaal: - az év első városra: Melyén napjén város
- hurok utáni emfőrtör

Nyáron: László napjén város

Amel: Sept. 21.

A működés határolati utakat azelőtt se,
állator eladára is vette.

Hetiórásról Somogy vármegyében

Hétfőn: Berence, Bőhőze, Csizsoly, Kard, Lázcsa, Somogyváros.

Kedden: Adand, Csurgó, Fogyó, Kapuvár, Kötve, Kutas, Nagyatád, Szigetvár.

Szerdén: Bács, Segesd, Tyal, Kadaszent, Marsali, Tint,

Csütörtökön: Babcsa, B. Boglár, Erdőcsörnye, Győngyösmellés, Harostsér, Kéthely,

Nagykapornak, Nemesdél, Somogyvár, Szabolc, Zákaly.

Péntek: Csurgó, Kapuvár, Marsali, Nagyatád, Szigetvár,

Somtat: Babcsa, Bács, Taly, Zákó

Havonári: Kapuvár apr. és dec. hónap kivételével minden hónap első szerdáján országos jellegű elhívás is igazsággal állatf. - sal, Kerent. mány esetlen a követendő napon.

5-

Fellekeseti külföldiség és társadalmi helyzet

- 1., szociális, rokon- és testvérelvű, járművezetői tevékenységű.
- 2., a., igen, de csak a felkészültség
b., igen, volt a szükséges alapítvány
c., igen
d., igen a gazdasági területen
- 3., Reformátusoknál: - nagypeuték /hisz. elöljáró peuték /
Katólikusoknál: - házasoknál /nagybáty /testvér
- nagypeuték
- nagygyermek
- házasoknál /hisz. elöljáró nagy
peutéki nagybáty: - hisz. elöljáróval való meg-
tartóztatás
- 4., a., főmagaslappal igen
vagy nem, mert eladották, vagy nem volt
b., igen, hivatalos oktatás is.
c., igen de csak a földművelési területen

Telekeseti vilóntségek a katolikusok, reformátusok lakás - kultúrájában a átadfordulón.

- a.) Házom - jelmódia alud - mentek otthon
- b.) katolikus, keuteret ábrázolnak
- c.) - " - , kutyát, keredencen,
- d.) - " - , " -
- e.) - " - , " -
- f.) " - " , sevelő drak voltak a ref. - nál is.
- g.) - " -
- h.) mindent vallásról, de csak a házi áldás
- i.) - " - volt, meg más más

2.) Resent, gyermekek, nővérkönyvek, családok képer, házi áldás.

- a.) algyar fili: kat. - ndl : - mentek
ref. - ndl : eszírői, határis riper
- b.) kat. - ndl jesus hve röp, Resent
ref. ndl : -
- c.) mines
- d.) mines

1. Reformatus i katolisus.

2. a) sajtat falujarta kucrida

b) mas faluta templombucurita

c) bucmijaro helyekre

d) Segerd, Pusztasagyd, Andoas

e) ongek nepiseletten, fiatalok utcai

nyakta. Honni to macos v. kutas

nyakja, sarott v. plisezott honi nyak.

A fliz to kalmi. macolt, crispelottes

szivalkotem. A fejtar iltoryten ritmalva.

3. a) rismfuzei, imaronyo, kentepes; kentepes
altrald potrot, vitananyalt.

b) amarynak: gyomogyot, tottut, kornyome-
legt nyakra.

c) emterek: joprat, kispent

d) finnak: Adesizot

e) szlak-gyak: taltakot, kitarvet

alt-tolevoztata helyds e.

c) "Konyhasuhot, saarabtomludt negyra-

ntara bitu, teli regeset, malonakt,

hagyunt gyogderet, teli ceddete."

4. Delutdu mennek a kucris idtorokhoz

afaludekrt, singliset felilmi, kivildelette,

esse toltu nemu: crad a Adm dotari

ledetvisegetet latogatta's.

Felkérési kiadványok a viselkedés a XX.
évtől elefő

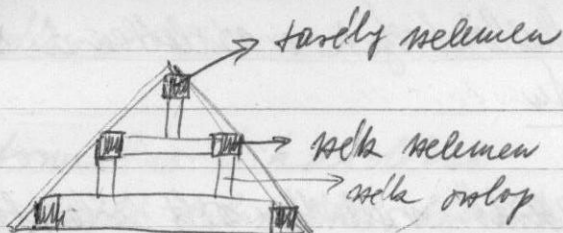

- 1., a., A fejrendő viselkedés volt kiadvány.
A református amőgőz jőttan előfelőttan,
komlóttat jőttan eltáttan hōttat.
b., ams kiadvány
c., — — —
d., — — —
- 2., a., b., c., d., e., i. ams kiadvány.

Építészeti

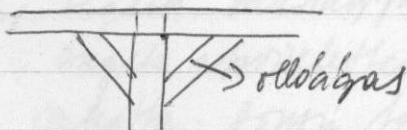
- 1., Vltar falpas hltar, de jelenleg erar
1. oaw hōttan, de at is hōttan alatt, taly-
dōttan hltar.
- 2., ~~hltar~~. Xantus János hltar — emelőtt-
ldōtt is meztelőtt —. Jelenleg a KTSZ aattalos
hltar dōttan hltar.
- 3., hltar hltar:
— hōttan, vōttan, vōttan.
hltar: hōttan, hōttan,
hōttan.
hltar: — vōttan
hltar: — vōttan.
- h., a., igen: hōttan, a hōttan
hōttan, hōttan hōttan,
vōttan hōttan hōttan

9.

Selemen = rororigesenda.

b.1 old'abgas = karpant

c.1 magfa : nem ismeriz

d.1 agasfa : —||—

e.1 kalufa : a lécezet festő, rororigesenda ror melemeneken nyugvó tetőfedészetilem, mely a tető helyesabot festő lécezet tartja.

5.1 Xantus falnos pülsöhdta 1810-es évbten Római Rat. plehdma épülete.

Római Rat. Templom 1790-es évbten.

6.1 nem emleztiz

7.1 szabadelméges

Települe's

1.1 nem voltaz

2.1 a.1 nem emleztiz

b.1 —||—

c.1 nincs

d.1 nincs

e.1 más nincs

3., 19 után a jelenlegi Néphadsereg és a
gyermekfalos utóbban Magyarok felret - háshelget
segély munkáiról. # (Kálvária) mődoratt
parasztok a fő utóbban laktak.

Kálvária

Kéregyeli: nem ismeri

Gyölcéti v. Bot. — " —

Somsólyó — " —

Szigeti — " —

Sárféhes ismeret

Juhász nem ismeri

Fehér Balint — " —

Budai Zoltán — " —

Zöld-felcsé — " —

Rák-sólyó — " —

Sadferget v. csóka. — " —

Piros hárs — " —

Ferget göbös — " —

Fűnyomog v. fűnyomog — " —

Kéregyeli hárs — " —

Kálvária v. dióra — Kálvária volt. most is ismeri

Kádász volt

Kéregyeli volt

Örökzöld / Kálvária? nem ismeri

Hella volt és van is

Fatella — " —

Ferget növény — " —

(Fehér) delavera — " —

Tinsdelavera igen, Bönjelen delavasi
 Sausla más ismeret
 Magdutesmó¹ nincs
 Kótes van Amétes felét.

Alma's

Pogdesn alma, Szent Földm alma, Ligdyaluma
 az a képlet,

Törbalma vágyástól, ravayrd, nydrvegi
 lácsörni homrás, tárgás -||- -||-

Wörte alma - nem ismeret.

marásmi vágya min¹ ravayrd öni kése¹
 Ranros edesalma felét es pirok 4. edes -||-

lucvoti romaring vágya - pirok, borsú öni edés¹
 kugelitz alma nem ismeret

amypalma vágya pirokros, edesrés, nydron.

pdnizs alma nem ismeret

hissalma vágyástól ravayrd öni

Körte's: kutaerö, helkistási, crásás, Alma-napi
 köte, ferete köte - ravayrd, pirok-teli köte.
 kissköte.

Macraféjü - nem ismeret

lappantó's : vágya, edesrés, nydron

dypó's : vágya edesrés, nydron, rorai

helkét : vágyás-tól, edes, nydron s/m²

Wögfürköte : nem ismeret

teli köte : Zöld min¹ ravayrd, öni kése¹

crásáköte: pirok-vágya edes nydron

Chlunov ríste tárogás-tólat edlerek ajár vége
Sándor - " - " - karnás ány. edlerek ajár vége

12.

Bilvák: ajár "bídeglő" mltva; táoga ei pírós
Kintén, tángló, kórnítók - régiez
Kipattar: kórnítók mltvály,
apórnítók - qrnítók
kórnítók - " - "
táoga " - " - "

Barackfélék: táogatóok, táogatóok, táogatóok.

~~Barack~~
Hólagos mogygy, ferde mogygy.

Uzenye: táogatóok.

Burgundi táoga: táogatóok, táogatóok,

Karó táoga - nem ismert

Karó táoga - táogatóok, meg állatornók táogatóok

Sárga táoga: ételk.

Táogatóok, táogatóok: ételk

Táogatóok: ételk - táogatóok

Paradicsom: táogatóok, táogatóok

300-as táogatóok táogatóok

Bat

Táogatóok is táogatóok is.

Táogatóok táogatóok " táogatóok" táogatóok. - táogatóok -

ny táogatóok táogatóok

by táogatóok

13-

Tej, tejtermék

1. tejföl - tejföl -

2. tejesfaisz - csépf-

3. a. igen

(Tinkt ömlesztésével tárolás és fogyasztásnál kevés tejföllel, kicsi - össze nagyra - gránátot tartalmaz, dezsóba tartós - füst fóliá.

b. nem ismerik

c. a. tartós tejföl elvételre

d. laktóz - májzsír

e. tartós tejföl elvételre

f. - " -

g. elleni hőkezeléssel 2 nap, szórón: 1 nap

5. a. nem ismerik

b. - " -

c. igen

d. igen - ömlesztés. A füst hozzájárul a teje és ömlesztés.

6. nem

7. nem

8. nem

9. általában az a szabadon tartósított tejszínes.

10. a. igen

c. fűszerezés.

Sertésfeldolgozás

14.

- 1., Főzöltés alkalomával
- 2., Hátanfelve kontóellen.
- 3., Nem volt mindenkül, róliróliról.
- 4., Höllet, de legirólatt a gorda
- 5., nem
- 6., Udvar - nem ismerős, lát
tudra = tudra, udvar: ~~to~~ csüvöl,
top. = keresztirány, tarasja = tör.
igen, mindet ismerős. Zárójelkészege:
Rarajon hódul levő töltöt-törvény hús,
fehérpesege: Rarajon levő hús,
hosszpesege - " -
nyaga: nyakkaraj.
ingónya: nem ismerős
lapra = lapra, nyilalton: ~~to~~ dagadó
Rataröjere = vastagfejű vege.
melegzöri = görbölésor levő töltöt
- 7., Kiolvartották a zsír. A zsíranyag
nemestse a félre lemedett és kiritott a hódul-
tót hánndtás.
- 8., Főzöltés: Alakulat, marít oldalas, agulát,
tarját, fehérpeseget, orját, laktarát, hirtét
fejét.
- 9., Hűdö, víz, máj
- 10., An igen, 2-3 cm-es Docráron vágás
4, harsaalját + toraalját

15. a) minden szalonasztól 2/3, a falak alatt,
d) hátsó darabokat
e) nem, csak a főtornyát.

11. Rejtő, -nem fudja's mivoltát,

12. a) mivolta rárdit, szíves hagyomány
hajdina

b) igen

c) igen voltát

13. igen

14. A listés kőrös elvezetés esem rögzítés
nem fedt a valószínű. A kőrös rárdit
részint hátra volt elterjedt.

Kőrös kőrös és vés kőrös:

Rögzítette megfőt a kőrös, ritkán után
rét, papírt, ritkán vöröshagymát, kevés
foghagymát, a majonézét el volt bevezet
őme.

Kőrös ritkán:

Húst ledarálja, papírt, ritkán, rét,
rögzít, foghagymát bevezet őme, jól
őmedelgőz, ritkán ritkán.

15. igen. Helyes ritkán kőrös kőrös.
a) nem ismeri.

b) igen.

16. nem.

17. nem

18. nem fudja's

19. nem. igen.

20. nem

16.

Hatásfokozás

1. a)	endogdunia	95%	exogdunia	5%
b.)	— " —	90%	— " —	10%
c.)	— " —	85%	— " —	15%

2.	<u>1883</u>	<u>1846</u>	<u>1909</u>
Ján.	8	10	6
febr.	3	6	5
marcj.	2	2	1
ápr.	1	3	4
okt.	5	5	3
nov.	9	8	7
dec.	2	4	4

1.) felfi: 24 - 28
no: 17 - 24

3.) new volt.

Nevadás

- 1.) a.) János, József, Kende László, István
Mária, Rozália, Anna
- b.) János, Jure, Antal László, István
Anna, Margit, Katalin
- c.) János, Péter, Jure, József, István
Mária, Julianna.

17.

2y

első műtét

második műtét

a fűtési

igen a, b, c

b, d, c

d, c, f

Haldol orai

a, b } nem ritka a haldol orait

c.1. vérszűrés, gyengeség, idegtelenség, tüdőgyulladás, koleszterin, influenza, megfázás, kórház, műtét, gutaütés, döbbenet.

d.1. szorongás, nátha, hasi fájdalom, torzozás. Cholera - 1848 után fűtési 900-as évek elején.

Temető helye, részei, története

1y igen

2y igen 2. református 2 katolikus

a, 100-150 éves.

b, igen mind a k.

c, vegyes tájékozódás. K-Ny, ED.

3y igen

b, igen. A temetőben elhelyezett nagy öregek, díszes. Jönődnie a temetőnek ide.

5y igen

6y nem

7y a megjelölt a temető mellett - gyönyörű mellé-önnyitások is oda, négy az ötödik.

8y árt + előny.

9. nem

10.1 fengő'ei monosifit,

11.1 drovakra, kizsatién, sefű,

12.1 minsever. # def. temető'ken Szabó' István
~~11.1~~ emultrívó. # 40-es években szimfite'k.
Siro'parazitát d'alsól.

Síjzel, hlr

1. a.1 keszot, fejfa, hlró'

b.1 nem volt

c.1 kizett, nem

d.1

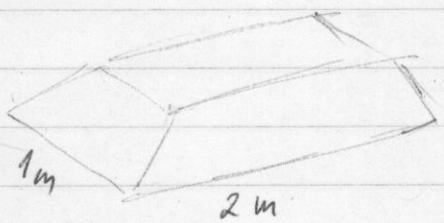
e.1 igen.

f.1 nincs

g.1 nem

h.1 fekete, ro'fítvá'ra, gye'mre' felé'.

2.1

3.1 nem eall'ra'z

4.1 nem tudja

5.1 ro'vondq po'kadt ásta, vlt hivogat'is

19c

Kelötte nörd.

G.1. Melle Rödrot nem ártat, melle semetted
seudes vinta.

Adalste ¹⁷⁷⁰ Östha Laklöne nyugodtas, & F does
örögyaviruta. Xentus n. 27h.